

Porozumieť vzťahu medzi Božím zákonom a Božou milosťou je kľúčové pre porozumenie evanjelia. Boží zákon vyžaduje od človeka spravodlivosť a svätosť. Ako do toho vstupuje milosť? Prečo vôbec je milosť potrebná? A naopak, mení Božia milosť niečo na Božích požiadavkách spravodlivosti a svätosti zložených na človeka? Aký je teda vzťah medzi zákonom a milosťou – navzájom sa vylučujú, alebo sa dopĺňajú, alebo niečo úplne iné? Ak tento vzťah správne pochopíme, povedie to k ospravedlneniu a posväteniu. Ak zostane nesprávne pochopený, môže viesť k snahe o spasenie z vlastných zásluh, alebo naopak, k zanedbávaniu zápasu o posväcovanie sa.

Boží zákon

Boží zákon je tá časť Božej vôle, ktorá je daná ľuďom na to, aby ju poslúchali, aby podľa nej žili, konali voči Bohu, voči ľuďom a voči tvorstvu, a podľa nej mysleli a rozprávali. Boží zákon je vyjadrený prikázaniami, čo človek nesmie a čo človek musí. Nekonanie podľa Božieho zákona je hriech (1. Jána 3:4): „Každý, kto robí hriech, robí aj proti zákonu, a hriech je prestúpením zákona“.

Historicky prvým zákonom, ktorý Boh dal človeku, bolo prikázanie, ktoré Boh dal Adamovi a Eve v rajskej záhrade. Neuposlúchnutie tohto prikázania prinieslo fatálne následky pre celé ľudstvo, pre všetkých potomkov Adama a Evy. Už tu na počiatku dejín vidíme, ako vážne to Boh so svojím zákonom myslí. Keď dáva človeku prikázanie, očakáva poslušnosť, a zároveň vopred definuje aj trest za prestúpenie zákona a varuje pred neuposlúchnutím. Neuposlúchnutie (hriech) má vážne dôsledky. Odplatou za hriech je smrť (Rímskym 6:23).

Vážnosť Božieho zákona vidíme neskôr v dejinách ľudstva novým spôsobom vtedy, keď prichádza Mojžišov zákon. Boh si spomedzi všetkých národov vyvolil izraelský národ a tomuto národu dal svoj zákon cez služobníka Mojžiša. Boh im prikázal plniť svoj zákon, ktorý poznáme ako Mojžišov zákon. Opäť vidíme, ako vážne to Boh so svojim zákonom myslí. Boh Izraelcom tento zákon dal ako zmluvu. Nazvyme túto zmluvu „Mojžišovská zmluva“, pretože Mojžiš bol prostredníkom tejto zmluvy medzi Bohom a izraelským ľudom (Leviticus 26:46 Exodus 24:8, 34:27, Deuteronomium 29:1). Mojžišov zákon predstavuje zmluvné ustanovenia pre vzťah medzi Bohom a Izraelitmi. Táto konkrétna zmluva medzi Bohom a človekom mala v sebe viacero rovín a tá, ktorá nás teraz najviac zaujíma, sa zvykne nazývať aj ako princíp skutkov zabudovaný do Mojžišovskej zmluvy. Konkrétne znamená nasledovné – keď bude človek Boží zákon (v rámci Mojžišovskej zmluvy je Boží zákon formulovaný ako sada prikázaní Mojžišovho zákona) poslúchať a tento zákon (ako zmluvu) dodržiavať, obdrží (od Boha, zmluvne) za svoju poslušnosť požehnanie a život (primárne sa táto hojnosť týkala života tu na zemi, ale celý čas tu bol zabudovaný aj hlbší odkaz smerom ku večnému životu). Keď však budú Izraeliti tento zákon prestupovať, obdržia zlorečenia a smrť (hrozné kliatby už tu na zemi a nakoniec i večné zatratenie). Boh Izraelcom (zmluvne) predkladá dve cesty a káže im vyvoliť si život (Leviticus 26, Deuteronomium 11, 27, 28 a 30). Prečítajme si tieto kapitoly, aby sme spoznali, aké hrozné veci sú tam pospomínané medzi zlorečenstvami (kliatbami), aby sme spoznali, ako vážne to Boh myslí s poslúchaním jeho zákona. Jedna dôležitá vlastnosť Mojžišovho zákona spočívala v tom, že ak človek mal získať od Boha oznámené dedičstvo, vyžadovalo to úplnú poslušnosť všetkým prikázaniam a nie len nejakú selektívnu voľbu, čo budem a čo nebudem poslúchať (Deuteronomium 12:28, 27:26; Galatským 3:10; Jakub 2:10 – 11).

A čo ostatné národy, pohania, ktorí nedostali Mojžišov zákon? Dostali aj oni nejaký Boží zákon, aby ho museli poslúchať? Na jednej strane o nich platí, že ich Boh až do určitého historického momentu nechal ísť svojimi vlastnými cestami (Skutky 14:16). Na druhej strane mali spoznať Boha, jeho vôľu, jeho zákon, jeho plán, a vstúpiť do vzťahu s Bohom cez izraelský národ (pozri článok v Solas č. 1, „Pravý vinič a letorasty“). Oveľa dôležitejšie však je, že Boh, aj keď nedal pohanom svoj zákon tak, ako dal Izraelu Mojžišov zákon (nazvyme to „explicitne“, výslovne) – ako literu zapísanú na doskách či v knihách – dal im svoj zákon vo forme ich svedomia (Rímskym 2:14-15). Vieme o tom aj zo svojej vlastnej skúsenosti, zo svojho vlastného svedomia. Vieme, že zabiť, klamať, podvádzať, cudzoložiť a podobne je zlé. Učí nás tomu naše svedomie.

Intuitívne vnímame, že požiadavky Božieho zákona sú oprávnené, a že poslúchanie Božieho zákona je človeku na dobré, nie na zlé. Prečo potom izraelský národ, vyvolený spomedzi všetkých národov, aby osobne poznal Boha, mal s ním jedinečný vzťah, poslúchal Boží zákon a naplnil Božiu (Mojžišovskú) zmluvu, tak zle dopadol (Jeremiáš 11:10)? Prečo aj pohanovia, keď dostali Boží zákon do svojho svedomia, dopadli tak zle, že ich cesty sú cestami hriechu (Efezským 4:17, 1. Petra 4:3, 1. Korintským 12:2)? Prečo aj Židia, aj pohanovia dopadli rovnako zle čo do poslúchania Božieho zákona: „...*lebo tu prv sme obvinili i Židov i Grékov, že všetci sú pod hriechom, ako je napísané: Nieto spravodlivého ani jedného*“ (Rímskym 3:9-10)? Je azda niečo zlé alebo nedokonalé na strane Božieho zákona?

Boží zákon je svätý, spravodlivý a dobrý

Boží zákon ako taký, sám o sebe, je dobrý, je svätý, je spravodlivý (Rímskym 7:12): „Tak teda je zákon svätý, i prikázanie je sväté i spravodlivé i dobré“. Boží zákon odzrkadľuje Boží charakter, a tým, že je nám daný na poslúchanie, má nás priviesť k tomu, aby sme mali podobný charakter aj my, aby sme Boží charakter odzrkadľovali. Ani sám Pán Ježiš, keď prišiel, neprišiel zákon zrušiť, prišiel ho naplniť (Matúš 5:17). Chyba teda nie je na strane zákona, chyba je na strane človeka, čo si o chvíľu ukážeme zo siedmej kapitoly listu Rímskym. Najprv sa ale trochu musíme zastaviť pri jednej z funkcií zákona. Zákon bol daný človeku pre viacero príčin, ale jedna z nich z pohľadu histórie spasenia má mimoriadny význam.

Funkcia zákona

Zákon mal priniesť požehnanie a život, ale toto bolo podmienené dokonalým naplnením zákona. Človek, ktorý by naplnil celý Boží zákon, dostal by ako (zmluvnú) mzdu večný život: „A teda budete ostríhať moje ustanovenia a moje súdy, ktoré, keď bude činiť človek, bude nimi žiť. Ja

som Hospodin“ (Leviticus 18:5), „Lebo Mojžiš píše o spravodlivosti zo zákona, že človek, ktorý by to učinil, bude tým žiť“ (Rímskym 10:5), „A zákon nie je z viery, ale vraj: Človek, ktorý to všetko učinil, bude tým žiť“ (Galatským 3:12). Žiaľ platí to aj opačne: Človek, ktorý je pod zákonom, a nenaplní celý zákon dokonale, je pod zlorečenstvom: „Lebo všetci, koľko ich len je zo skutkov zákona, sú pod zlorečenstvom. Lebo je napísané, že zlorečený je každý, kto nezotráva vo všetkom, čo je napísané v knihe zákona, aby to činil“ (Galatským 3:10). Zákon teda nemôže priniesť požehnanie a život (večný život). Naopak, prináša človeku zlorečenstvo a smrť. Nie preto, že by bola chyba na strane zákona, ale preto, že človek je hriešny a telesný: Žiaden človek sa nemôže stať spravodlivým skrze zákon, čiže nemôže „byť ospravedlnený zákonom“ (Rímskym 3:20), pretože žiaden človek nedokáže naplniť celý zákon. Kto prestúpil jedno prikázanie, porušil celý zákon: „Lebo ten, kto by zachoval celý zákon a klesol by v jednom prikázaní, previnil sa proti všetkým“ (Jakub 2:10).

Zákon však i tak naplnil a naplňa jednu dôležitú úlohu: Odkryl a odkrýva nám náš hriech a jeho zhubné dôsledky, ukázal a ukazuje nám obrovskú potrebu spasenia: „...*lebo skrze zákon poznanie hriechu*“

(Rímskym 3:20), „Hriechu som nepoznal, iba skrze zákon“ (Rímskym 7:7), „Ani o žiadosti by som nebol vedel, keby nehovoril zákon: Nepožiadaš.“ (Rímskym 7:7). Je to ešte oveľa horšie. Človek, ktorý nie je Ježišom Kristom vykúpený, čiže človek, ktorý „je v tele“, je na tom zle-nedobre, pretože „v jeho údoch pôsobia vaše rôznych hriechov, vznikajúce skrze zákon, aby niesol ovocie smrti“ (Rímskym 7:5). „Hriech dostanúc príčinu skrze prikázanie spôsobil vo mne všelijakú žiadosť, lebo bez zákona je hriech mŕtvy ... keď prišlo prikázanie, hriech ožil ... a ukázalo sa, že prikázanie, ktoré mi malo byť na život, to isté mi bolo na smrť. Lebo hriech dostanúc príčinu skrze prikázanie zviedol ma a skrzeň zabil“ (Rímskym 7:7-11). Hriech je tak zvrchovane hriešny, že ešte aj cez dobrý, svätý a spravodlivý zákon dokáže človeku spôsobiť smrť (Rímskym 7:11-14). „Osteň smrti je hriech, a moc hriechu je zákon“ (1. Korinským 15:56). Toto je dôvod, prečo sa nikto nemôže stať spravodlivým zo skutkov zákona a následne obdržať večný život ako mzdu.

Boží zákon v rámci zmluvy skutkov

V predchádzajúcom odseku sme z Písma spoznali, že napriek tomu, že cieľom a výsledkom Božieho zákona, ktorý bol daný človeku, malo byť priniesť človeku požehnanie a život, skutočný výsledok bol opačný. Porozumeli sme aj tomu, prečo je to tak. Ak si toto porozumenie ešte trochu sformalizujeme, tak nám to bude veľmi prospešné pre porozumenie dejín národov, dejín Božej spásy a pre porozumenie večného Božieho plánu. Kedykoľvek Boh dáva človeku svoj zákon, dáva mu ho zakaždým v určitom zmluvnom rámci. Boh postaví zmluvu medzi človekom a sebou a ako súčasť tej zmluvy zjavuje človeku aj nejaké požiadavky. Principiálne existujú len dva zmluvné rámce, do ktorých by sme mohli roztriediť všetky zmluvy, aké kedy Boh s človekom uzavrel. Čo do ich charakteru, máme len dva druhy zmlúv medzi Bohom a človekom: zmluva povahy skutkov a zmluva povahy milosti. Mojžišovská zmluva je svojou povahou zmluvou skutkov. Naplnenie Božieho zákona – v rámci Mojžišovskej zmluvy daného vo forme prikázaní Mojžišovho zákona – zo strany človeka (ako jednej zmluvnej strany), má za výsledok vyplatenie zmluvnej mzdy (odmeny) zo strany Boha (ako druhej zmluvnej strany). Vidíme to vo veršoch ako sú Rímskym 10:5 a Galatským 3:12. Nedodržanie celého Božieho zákona (Mojžišovho zákona v prípade Mojžišovskej zmluvy) znamená porušenie zmluvy a znamená uplatnenie zmluvnej pokuty zo strany Boha – preklatie a smrť, večné zatratenie.

Iným príkladom zmluvy povahy skutkov medzi Bohom a človekom je zmluva z rajskej záhrady – niekedy ju voláme aj Adamovská zmluva, či zmluva stvorenia. Boží zákon v prípade tejto zmluvy predstavuje jedno jediné prikázanie. Dodržanie prikázania by zmluvne ľuďom prinieslo nekončiace (večné) požehnania a nekončiaci život. Prestúpenie tohto prikázania vieme ako dopadlo – do platnosti vstúpila zmluvná pokuta – odplata za hriech je smrť. Keďže Adam v tejto zmluve reprezentoval celé ľudstvo ako „prvý Adam“ (pozrite Rímskym 5 a 1. Korinským 15), prešiel zmluvný trest – klatba a smrť – na všetkých ľudí: smrť prešla na všetkých ľudí, pretože všetci zhrešili (Rímskym 5:12). Jediným riešením, ako teraz vykúpiť ľudí, na ktorých je uvalená zmluvná pokuta z tejto zmluvy skutkov z rajskej záhrady, je „posledný Adam“, čiže Pán Ježiš Kristus (pozri Rímskym 5 a 1. Korinským 15). Len on dokáže vykúpiť ľudí – konkrétne tých, ktorí uveria v jeho vykupiteľské dielo a v jeho zástupnú obeť na kríži – spod tejto zmluvnej pokuty a dostať ich pod inú zmluvu s Bohom, zmluvu povahy milosti, o ktorej budeme hovoriť nižšie. Jediné Ježiš Kristus je teda riešením na vykúpenie človeka spod zmluvnej pokuty vyplývajúcej ako z Adamovskej zmluvy, tak aj z Mojžišovskej zmluvy.

Téme zmlúv v dejinách Božej spásy sa budeme venovať ešte podrobnejšie v budúcich číslach časopisu Solas. Ďalej sa sústredíme už len na riešenie problému človeka, ktorý je „pod zákonom“, ktorý človeku vznikol kvôli tomu, že nenaplnil Boží zákon. Len stručne zopakujeme príčinu problému človeka, ktorý je „pod zákonom“, čo v biblickej terminológii znamená, že človek je pod zmluvou skutkov. V prípade zmluvy skutkov je tým problémom to, že dodržanie zákona je síce prikázané, ale ľudské srdce ešte nie je premenené a samotný zákon prikázaný zvonku srdce nedokáže premeniť. Srdce každého z nás je porušené hriechom, čo inak v Pavlových listoch býva vyjadrené aj spojením, že človek „je v tele“ (napr. Rímskym 8:8), čo o nás platí od narodenia. Celý tento stav je výsledkom preklatia ako zmluvnej pokuty z porušenia zmluvy skutkov z rajskej záhrady. Záverečné zhrnutie a konštatovanie: Boží zákon človek principiálne naplniť nedokáže a nemôže dokázať.

Jediné riešenie – milosť – Kristus – zmluva založená na milosti

Ak nám zákon nedokáže priniesť požehnanie a život (správny a dobrý život tu na zemi a potom i večný život), existuje potom pre človeka nejaké východisko z tejto strašnej situácie, existuje riešenie pre hriešnika pod zákonom? Áno, riešením je Božia milosť, spasenie z milosti v Ježišovi Kristovi. Jediným riešením je zomrieť zákonu a byť pripojený ku Kristovi. Toto je kľúčová pravda opisujúca spasenie v Kristovi, ktorá je v Božom slove vyložená v siedmej kapitole listu Rímskym. Božie slovo nás túto pravdu učí prostredníctvom jednoduchého, zrozumiteľného, pritom mocného obrazu. Vychádza pritom z toho, že poznáme Boží zákon, konkrétne to, že manželstvo zaniká len smrťou jedného z manželských partnerov (Rímskym 7:2). Inými slovami, ak by žena, ktorej muž ešte žije, bola ženou inému mužovi, stane sa z nej cudzoložnica. Ak by ale jej muž zomrel, má slobodu opäť sa vydať za muža (Rímskym 7:3).

Už skôr sme si povedali, že každý človek je pod zákonom, pod Božím zákonom. Vysvetlili sme si, že Židom bol Boží zákon daný ako Mojžišov zákon a pohanom cez ich svedomie. Vzhľad človeka a zákona siedma kapitola listu Rímskym personifikuje (obrazne zosobňuje) tak, že zákon je manžel a ja, človek, som manželka. Týmto zobrazením nás Božie slovo učí jednu dôležitú pravdu. Manžel-zákon nezomiera, pretože Boží zákon nemožno zrušiť. Preto po celý

čas, pokiaľ manželka-človek žije, je v manželstve s manželom-zákonom. Človek je pod zákonom dovtedy, kým žije (Rímskym 7:1). Vyššie sme si opísali, aké ovocie prináša manželke-človeku manželstvo so zákonom: odhalenie hriechu a spravodlivý trest za hriech, ktorým je smrť, večná smrť. Preto ovocím manželstva so zákonom je, že nesieme ovocie smrti (Rímskym 7:5). Manžel-zákon je nekonečne striktný manžel. Požaduje bezvýhradnú a dokonalú poslušnosť, nič neodpúšťa, manželku neuschopňuje k poslušnosti, len ju dookola obviňuje a usvedčuje z hriechu. Manželka môže nájsť záchranu jedine v Kristovi, ktorý ju vykúpi z hriechu, skrze ktorého je odpustenie hriechov. Na to, aby manželka (človek) mohla byť pripojená ku Kristovi ako k novému manželovi, je potrebné, aby pôvodné manželstvo so zákonom zákonite zaniklo. Keďže manžel-zákon nezomiera, je potrebné pre zánik tohto manželstva, aby manželka-človek zomrela. Len tak môže zákonite prvé manželstvo zaniknúť a vzniknúť nárok pre pripojenie ku Kristovi. A to sa môže udiť len tak, že skrze vieru v evanjelium milosti, evanjelium ukrižovaného a vzkrieseného Krista, človek (manželka) zomiera spolu s Kristom a spolu s Kristom vstáva z mŕtvych, zomiera „človek v tele“ a vstáva nové stvorenie, „človek v Duchu“ (Rímskym 8:9). Len človek, ktorý už zomrel spolu s Kristom, môže byť ku Kristovi pripojený ako k novému manželovi. „Nasledovne, moji bratia, aj vy ste usmrtení zákonu skrze telo Kristovo, aby ste boli vlastníctvom inému, tomu, ktorý to vstal z mŕtvych, aby sme niesli ovocie Bohu“ (Rímskym 7:4). A výsledok nového manželstva je, že viacej neponesieme ovocie smrti, ale ovocie Bohu. Pre človeka je naprosto dôležité byť pripojený ku Kristovi a nebyť viacej pod zákonom, zomrieť zákonu. „Lebo keď sme boli v tele, pôsobily v našich údoch vaše rôznych hriechov, vznikajúce skrze zákon, aby sme niesli ovocie smrti. Ale teraz sme oprostení zákona zomrúc tomu, kým sme boli držaní, tak aby sme slúžili v novote ducha a nie v starobe litery.“ (Rímskym 7:5-6).

Ak som pripojený ku Kristovi (skrze vieru v evanjelium), tak o mne platí, že Kristus zástupne namiesto mňa naplnil celý zákon – zákon ako zmluvu skutkov – a zástupne namiesto mňa vzal aj trestno-právne dôsledky vyplývajúce zo zákona ako zo zmluvy skutkov, že odplata za hriech je smrť, ktorú vytrpel namiesto mňa na kríži. Takto na mňa zákon už viac nemôže mať žiadne požiadavky: „Lebo koniec zákona je Kristus na spravodlivosť každému veriacemu“ (Rímskym 10:4). Aby Kristus mohol zákon v zmysle zmluvy skutkov naplniť, musel sa narodiť pod Mojžišov zákon, teda podľa etnického pôvodu (po matke) musel byť Žid, musel byť v zmysle zákona bezhriešne dokonalý, a musel na seba zobrať zlorečenie, ktoré podľa zákona patrilo nám: „Kristus nás vykúpil spod zlorečenia zákona tým, že sám sa stal za nás zlorečenstvom, lebo je napísané: Zlorečený každý, kto visí na dreve“ (Galatským 3:13)

Rozdiel medzi dvoma manželmi

Keď sme boli pod zákonom, v manželstve s Božím zákonom, tento manžel od nás vyžadoval dodržiavanie množstva Božích prikázaní, poslúchanie Božej vôle, ktorá je v zákone vyjadrená a daná človeku na dodržiavanie. Povstáva otázka, čo od nás bude požadovať nový manžel, Pán Ježiš. Zabezpečil svojou obeťou na kríži náš prechod do nového manželstva kvôli tomu, aby, keď sme teraz pod milosťou a sú nám odpustené hriechy, sme už nemuseli poslúchať nariadenia Božieho zákona? Nie, to nech sa nestane, aby sme takto uvažovali. Božie slovo nás nenecháva na pochybách a zjavuje nám, že Pán Ježiš (ako nový manžel) bude chcieť, aby sme Boha a jeho zákon poslúchali rovnako, ako to vyžadoval zákon (starý manžel). Medzi Kristom ako manželom a zákonom ako manželom však bude priepastný rozdiel. Zatiaľ čo zákon ako manžel len vyžadoval dokonalosť a manželku nedokázal k dokonalosti uschopniť, ani nedokázal odpustiť a prikryť ani len jedno jej čo i len najmenšie prestúpenie, Kristus, ako nový manžel, v tomto manželstve manželke neustále odpúšťa, neustále ju vedie, učí a uschopňuje k svätosti a dokonalosti, a raz v budúcnosti (pri našom vzkriesení z mŕtvych a oslávení) ju sám premení do bezhriešnej dokonalosti. Toto je skvelé manželstvo, v inom by som ja osobne určite nechcel byť.

Nová zmluva – zmluva povahy milosti

Keď sme v manželstve s Kristom, tak už viac nie sme pod zákonom, nie sme pod zmluvou skutkov, ale sme pod zmluvou milosti (Rímskym 6:14-15). Každá zmluva povahy milosti je vždy postavená na Božom zaslúbení – a najviac to platí o tej zmluve, ktorú Písmo nazýva nová. Človek do tejto zmluvy medzi Bohom a človekom vstupuje tak, že Božím zaslúbeniam uverí a verí. V zmluve milosti Boh sám seba zmluvne zaviazal, že dá človeku zmluvné požehnania a život. To, čo v zmluve skutkov bolo podmienené dokonalou poslušnosťou človeka Božiemu zákonu, teda bolo ako mzda za skutky zákona, je v zmluve milosti zadarmo ako dar, a prijíma sa vierou. Ak by človek naplnil celý zákon, stal by sa spravodlivým zo zákona (spravodlivým zo skutkov, spravodlivým z vlastnej spravodlivosti). To sa nikomu nepodarí, ani sa nemôže podariť, ako sme už vysvetlili vyššie. Preto sa človek môže stať spravodlivým iba z viery, kedy Boh počíta človeku spravodlivosť z viery, počíta mu Kristovu spravodlivosť (pozrite Solas č. 10). Toto je zmluvný rámec novej zmluvy, ktorá je zmluvou radikálnej milosti. A nielen to, dobrá správa pokračuje. V rámci zmluvy milosti je to Boh, ktorý spôsobí, že človek bude poslúchať Boží

zákon. Boh to robí tak, že človeku, ktorý je mŕtvý vo svojich hriechoch a previneniach, dá nové narodenie, spraví z neho nové stvorenie, dá mu dar Ducha, zapečatí ho Duchom, vymení mu kamenné srdce za mäsité, spraví mu na srdci obriezku, dá do srdca takto znovuzrodeného človeka poslušnosť Božiemu zákonu, lásku k Bohu a Kristovi a lásku k Božiemu zákonu. Zatiaľ čo v zmluve skutkov Boh poslušnosť svojmu zákonu vyžaduje, ale padlého človeka k poslušnosti neuschopňuje, v zmluve milosti tú poslušnosť svojmu zákonu, ktorú od človeka vyžaduje, sám v človeku vypôsobuje: Súčasťou zaslúbení, na ktorých je nová zmluva ako zmluva milosti postavená, sú aj nasledovné zaslúbenia: „Toto je zmluva, ktorú uzavriem s nimi po tých dňoch, hovorí Pán: Dám svoje zákony na ich srdcia a napíšem ich na ich mysle a na ich hriechy a na ich neprávosti viacej nikdy nespomeniem.“ (Židom 10:16-17). Božie slovo dáva do kontrastu zmluvu skutkov, ustanovenú skrze Mojžiša, s novou zmluvou milosti, ustanovenou skrze Krista: „Ale teraz došiel Ježiš natoľko znamenitejšej svätoslužby, nakoľko je aj lepšej zmluvy prostredníkom, ktorá je uzákonená na lepších zaslúbeniach. Lebo ak by tamtá prvá bola bývala bezúhonná, nehľadalo by sa miesto druhej. Lebo karhajúc ich hovorí: Hľa, idú dni, hovorí Pán, a uzavriem s domom Izraelovým a s domom Júdovým novú zmluvu, nie podľa zmluvy, ktorú som učinil s ich otcami toho dňa, keď som ich pojal za ruku, aby som ich vyviedol z Egyptskej zeme, lebo oni nezostali v mojej zmluve, a ja som si ich nepovšimnul, hovorí Pán. Lebo toto je zmluva, ktorú uzavriem s domom Izraelovým po tých dňoch, hovorí Pán: Dám svoje zákony do ich mysle a napíšem ich na ich srdcia a budem im Bohom, a oni mi budú ľuďmi.“ (Židom 8:6-10). Nová zmluva v sebe nakoniec zahŕňa nielen dom Izraelov a dom Júdov, ale rovnako aj veriacich z pohanov, pretože sú duchovným semenom Abrahámovým (Rímskym 4, Galatským 3). Takto je veriaci Žid uvedený pod požehnanie novej zmluvy ako prirodzená vetva a veriaci pohan je zaštepený ako pôvodne planá vetva, pričom obaja žijú z rovnakého koreňa Božích zaslúbení, pôvodne daných Abrahámovi (toto Pavol podrobne vysvetľuje v Rímskom 11). Požehnania zo zmluvy s Abrahámom prechádzajú vďaka uvedeniu novej zmluvy do platnosti aj na veriacich z pohanov. Zmluva s Abrahámom je tiež zmluvou milosti, postavená na zaslúbení a počítaní spravodlivosti z viery. Abrahámovskej zmluve sa ale budeme venovať viac niekedy nabudúce.

Boží zákon v rámci (novej) zmluvy milosti

Byť pripojený ku Kristovi, byť v tomto novom manželstve, znamená mať Kristovho Ducha (Rímskym 8:9) a byť Duchom vedený (Rímskym, kapitola 8), čo zároveň znamená nebyť pod zákonom, ale byť pod milosťou (Galatským 5:18, Rímskym 6:14). Znamená „byť pod milosťou a nebyť pod zákonom“ to, že požiadavky Božieho zákona sa už na nás viacej nevzťahujú? Vôbec nie! Novozmluvné spisy sú plné inštrukcií o tom, ako máme ako Božie deti žiť, ako máme byť vo viere poslušní, že posvätenie je Božia vôľa pre nás, a tak ďalej. Výstižne to obzvlášť prináša

jeden verš: „nie som pod zákonom, ale nie som bez zákona Bohu, ale v zákone Kristu“ (1. Korinským 9:20-21).

Milosť nijako neruší Božiu požiadavku, aby bol človek dokonale spravodlivý a dokonale svätý. Milosť neznamená, že Boh zľavil zo svojich požiadaviek na spravodlivosť a svätosť človeka. Milosť je totiž v novej zmluve zdroj a hybná sila, ako túto Božiu požiadavku naplniť.

Boží zákon a zmluvy

Celé sa to odvíja od toho, v akom zmluvnom rámci nám bol Boží zákon daný. Ak bol Boží zákon daný ako litera, ako zmluva skutkov, kde sa naša poslušnosť vyžaduje externe (Mojžišov zákon), ale zvnútra nie sme premenení a uschopnení Bohom k poslušnosti, tak sme pod zákonom, skrze ktorý nám hriech prinesie zlorečenie a nakoniec smrť, večné zahynutie. Ak nám je Boží zákon daný v rámci zmluvy milosti skrze Božie zaslúbenie a skrze našu vieru v toto zaslúbenie (zmluva s Abrahámom i nová zmluva, pozrite Galatským kapitolu 3), tak nám Boh zákon kladie nie na kamenné dosky, ale priamo na srdce, Boh nám premieňa srdce a kladie zákon do nášho vnútra, do nášho znovuzrodeného srdca, do našej premenenej mysle. On vypôsobí našu poslušnosť. On je zárukou našej poslušnosti, pretože naša poslušnosť je postavená na Božom zaslúbení: „Lebo toto je zmluva, ktorú uzavriem s domom Izraelovým po tých dňoch, hovorí Pán: Dám svoje zákony do ich mysle a napíšem ich na ich srdcia a budem im Bohom, a oni mi budú ľuďmi“ (Židom 8:10).

Nezmiešateľnosť milosti a zákona

Tak, ako nie je možné byť súčasne pod milosťou a pod zákonom, tak nie je ani možné byť čiastočne ospravedlnený zo skutkov zákona a čiastočne z milosti, teda že by Boh zohľadnil naše čiastočné naplnenie Božieho zákona, našu vlastnú spravodlivosť, naše dobré skutky, a zvyšok by nám prehliadol či odpustil, alebo doplnil z milosti skrze Kristove zásluhy. Naša vlastná spravodlivosť, naše dobré skutky sú pre spasenie úplne diskvalifikované. Ak by sme sa chceli čo i len čiastočne hájiť svojimi zásluhami, dobrými skutkami podľa Božieho zákona, stavali by sme sa pod zákon a Boh by s nami nakladal ako keby sme boli pod zákonom. Boli by sme povinní naplniť celý Boží zákon, nie len čiastočne ho naplniť. Božie slovo je v tejto otázke absolutisticky striktné: Kto porušil jedno prikázanie, porušil celý zákon (Jakub 2:10). Nebezpečenstvu vyplývajúcemu z takéhoto mylného chápania vzťahu milosti a zákona sa venuje Božie slovo podrobne v druhej a tretej kapitole listu Galaťanom.

No, že zákonom nebol a nebude nikto ospravedlnený u Boha, je zrejmé,

pretože spravodlivý bude žiť z viery.

Galatským 3:11

Nepohrdam milosťou Božou. Lebo ak je spravodlivosť skrze zákon,

tedy Kristus nadarmo zomrel.

Galatským 2:21